

4. Художня комунікація передбачає пізнання-інтерпретацію світу через проживання і переживання конкретних подій і явищ, а також шляхом образного мислення та художнього пізнання.

5. Глобальний характер віртуальної комунікації як нового виду художньої комунікації створив умови для формування універсальних способів взаємодії учасників освітнього процесу, які мають змогу спілкуватися інтерактивно.

6. Нові грані мистецтва, які збагачують художню комунікацію, повинні активно входити у практику мистецької діяльності закладів освіти (загальноосвітніх, середніх, вищих), враховуючи інтереси та можливості суб'єктів навчання.

7. Формування естетичної свідомості в процесі художньої комунікації повинно забезпечувати кожній особистості відчуття внутрішньої гармонії, досягнутої шляхом урівноваження чуттєвого та раціонально-інтелектуального аспектів сутності людини.

Комунікативні моделі, закладені в тексті, відображають авторське бачення проблеми комунікації. Вивчення комунікації персонажів – ефективний спосіб розуміння світоглядних установок письменника, поетики художнього твору. Водночас зображення проблем комунікації у структурі художніх текстів формує рецепційне навантаження та визначає «горизонт читацьких сподівань». Вербальні й невербальні засоби відіграють значну роль не лише у творенні образів персонажів, а дають змогу реципієнтам включитись у комунікацію персонажів.

Отже, комунікативна проблематика художніх творів безпосередньо пов'язана із окремими аспектами рецептивної естетики та теорії читацького відгуку. Сама по собі проблема комунікації в художньому творі, викликаючи жвавий інтерес до неї фахівців у галузі літературознавства, ставить нові питання і потребує подальшого вивчення.

Список використаних джерел та літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики (Підручник). Київ: Академія, 2004
2. Берегова О. Комунікація в соціокультурному просторі України: технологія чи творчість? / О. Берегова – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2006. – 388 с.
3. Біблер В.С. Культура. Діалог культур / В. С. Біблер. – Київ : Дух і літера, 2018. – 36 с.
4. Дзьобань О. П., Мануйлов Є. М. Віртуальні комунікації: до проблеми філософського осмислення сутності / О. П. Дзьобань, Є. М. Мануйлов // Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – №3(26). – 2015. – С.7–19.
5. Гейзинга Й. Ното Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури. К.: Основа, 2004.
6. Козакова В. С. Проблема художньої комунікації в культурно-естетичній дійсності: вибрані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції V культурологічні читання пам'яті Володимира Підкопаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_s_s2_2.php
7. Комаровська О. Мистецтво в новій українській школі: що змінилось? / О. Комаровська // Початкова освіта: методичні рекомендації. – К. : УОВЦ «Оріон», 2018. – С.122–125.
8. Крупа М. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / М. П. Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
9. Кулка І. Психологія мистецтва / І. Кулка ; пер. с чешск. Олива І. В. – Харків 2014. – 560с.
10. Лазарева Л. М. Художня комунікація та її особливості в сучасному Інтернет-просторі / Л. М. Лазарева // Образотворче мистецтво. – 2011. – № 1. – С. 96 – 99.
11. Лановик М. Б. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції / М.Б. Лановик. – Тернопіль : Ред.- видав. відділ ТНПУ, 2006. – 470 с.
12. Шевельов Ю. Олександр Потебня. Спроба реконструкції цілісного образу / Ю. Шевельов // Українська мова: історія і стилі. – Харків: Основа, 1992. – С. 5–44.

Смолій Інна,
вчитель початкових класів
Славутської гімназії №5

Креативні стратегії, що мотивують до читання з розумінням у молодших школярів

Ця стаття розглядає важливий аспект розвитку навичок читання з розумінням у дітей молодшого шкільного віку. Вона обговорює значення цієї навички в сучасному світі

та пропонує методи й стратегії, які сприяють її покращенню. Дана стаття слугує джерелом інформації для всіх, хто бажає підвищити рівень свого читання з розумінням та допомогти іншим розвивати цю навичку.

Ключові слова: прийом INSERT, метод «Поміч», стратегія 5-4-3-2-1, метод «Джигсоу», стратегія PRAISE (хвалити), стратегія RISE, метод «Вільне письмо».

Сьогодні вже не можна сказати, що вміння читати і писати є достатнім для того, щоб увійти в життя. Здатність розуміти й осмислювати текст є важливим для успіху в житті та навчанні. У зв'язку з цим очікується, що вчителі повинні максимально підтримувати розвиток навичок розуміння прочитаного.

Багато хто вважає, що якщо дитина вільно читає вголос, то вона є хорошим читачем. Вчитель, швидше за все, помітить учнів, які не можуть вільно читати. Ті, хто читає вільно й виразно, на перший погляд, не здаються проблемними, скоріше навпаки. Часто підкреслюється їхня гарна вимова, плавність читання, робота з голосом. Однак іноді саме серед таких дітей ховаються ті, хто не розуміє тексту. Є багато дітей, які чудово читають, але коли ви запитуєте їх, про що був текст, який вони читали, учні не можуть відповісти. Діти мають проблеми з розумінням речень, лексики, не розуміють образних назв, не вміють шукати контекст у тексті або не можуть усно висловити свою думку про прочитане. Про це теж варто пам'ятати. Тому потрібно виявляти проблеми з розумінням прочитаного якомога раніше, щоб допомогти учням ще до того, як вони про них дізнаються. Упродовж навчального року на уроках читання учні регулярно відповідають на запитання щодо розуміння прочитаного, а також працюють з різноманітними таблицями або пробними тестами. Однак на додаток до цих видів діяльності вчителі зосереджуються на наступних кроках, які можуть мати велике значення для учнів.

Акцентуйте увагу на розумінні слів.

Це може здаватися дивним, але все більше педагогів стикаються з тим, що учні не розуміють певних слів. І це не лише іноземні слова, діалектизми, історизми, архаїзми, неологізми чи маловживані слова. Часто вони не розуміють навіть загальноживаних слів. Якщо вчитель хоче допомогти своїм учням, він повинен пояснити значення тих слів, які, на його думку, є менш зрозумілими для учнів, перед з ознайомленням з текстом. Все залежить від учнів у класі. Є діти, які багато читають, спілкуються, дивляться документальні фільми чи навчальні відео і тому розуміють слова. Але є учні, які не читають, не займаються навчальною діяльністю у вільний час, спілкування в сім'ї на низькому рівні, і тому вони можуть не мати того словникового запасу, який ми очікуємо. З цієї причини на уроках записую значення певних слів на дошці. Для дуже слабких учнів використовую малюнки, які певним чином представляють слово. Комусь може бути дуже важко зрозуміти текст, який він читає, не розуміючи значення деяких слів. Однак цей факт дуже тісно пов'язаний з вихованням у сім'ї, її цінностями, способом спілкування, використанням вільного часу і, перш за все, з тим, чи читали батьки своїм дітям, починаючи з дошкільного віку, чи ні.

Зосередьтеся на стратегіях мислення.

Учні початкових класів зазвичай вже не мають проблем зі словниковим запасом, але вони часто мають проблеми зі складним мисленням або з тим, що їм важко звертати увагу на всі важливі деталі в тексті. Деяка інформація здається їм складною, якщо вона не подана безпосередньо в тексті. Тому вчителі можуть познайомити школярів зі стратегіями, які можуть суттєво допомогти їм у цьому відношенні.

Найпростіші з них використовую з учнями наступним чином:

– До прикладу, перед читанням тексту Валентини Вздольської «Потяги» [1] проговорюю про все, що пов'язано з темою, про яку вони будуть читати в тексті.

– Після прочитання абзацу, пропоную учням передбачити, як може продовжуватися текст. Потім порівнюємо їхні припущення з реальністю.

– Дозволяю учням подумати вголос про прочитане. Тобто, час від часу роблю паузи під час читання і даю можливість учневі сказати своїми словами, про що йшлося в тексті.

– Після прочитання тексту даю учням заздалегідь підготовлені і продумані запитання, щоб вони могли знайти сенс у тексті.

- Учні можуть намалювати малюнки, які стосуються прочитаного тексту.
- Ми пов'язуємо прочитане з іншим подібним текстом або з чимось, що вони бачили, чули чи пережили.
- Вони повертаються до ключових слів у тексті і перечитують абзаци, які не зрозуміли.
- Після того, як учні опанують ці прості кроки, я в подальшій роботі використовую з ними інші стратегії.

Наприклад, дуже добре відомий прийом INSERT[3].

INSERT розшифровується як «interactive noting system for effective reading and thinking» (Інтерактивна система записів для ефективного читання та мислення)

Це один з основних методів розвитку критичного мислення, який можна використовувати під час читання художнього тексту.

Опрацьовуючи оповідання Лесі Ворониної «Пригоди голубого папуги» [1] використовую систему маркерів, які допомагають учневі зосередитися на інформації, що міститься в тексті. Маркери утримують увагу учня і допомагають йому сприймати інформацію. Таким чином учні вчаться думати над текстом.

Метод INSERT допомагає учням зосередитися, виокремити детальну інформацію з тексту, проаналізувати текст, вибрати інформацію в порядку важливості, пов'язати відоме з невідомим, сформулювати інформацію своїми словами, вибрати найважливішу інформацію.

Під час мовчазного читання учні порівнюють те, про що дізнаються з тексту, з тим, що вже знають, що вже десь читали, чули чи бачили. Для активної роботи під час мовчазного читання тексту Мар'яни Савки «Казка про старого Лева» [1] використовую метод «Поміч»[4] та такі символи для позначення ідей:

☺ Я ЗНАЮ ЦЕ

+ ЦЕ ТЕ, ЩО Я ДІЗНАВСЯ ЗАРАЗ

- ЦЕ ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ ВІД ТОГО, ЩО Я ДУМАВ

? Я ЦЬОГО НЕ РОЗУМІЮ

* ЦЕ ДУЖЕ ВАЖЛИВО

Школярі вчаться читати вдумливо, виділяти ключові поняття, класифікувати отриману інформацію, формулювати своїми словами думки автора, побачити, що кожен сприймає одну й ту саму інформацію по-різному.

Читаючи з дітьми оповідання Лариси Денисенко «Як диварлики віднайшли у собі гідність» [1] використовую метод «Джигсоу» [4].

Розділяємо текст на чотири частини. Роздаючи учням так, щоб кожен мав одну з чотирьох частин. Після цього відбувається мовчазне читання тексту.

Формую так звані експертні групи. Першою експертною групою будуть всі, хто читав частину 1 тексту, другою групою будуть всі, хто читав частину 2 тексту, третьою експертною групою будуть всі, хто читав частину 3 тексту і, нарешті, четвертою групою будуть всі, хто читав частину 4 тексту.

Для роботи в експертних групах діти працюють згідно інструкції: «Уважно обговоріть свою частину історії. Вказуйте один одному на важливі речі. Станьте експертами у своїй частині тексту».

Створюю нові змішані групи таким чином, щоб у кожній групі був експерт з частини 1, експерт з частин 2, 3 і 4. Кожен експерт по черзі представлятиме свою частину іншим учасникам групи. Коли говорить експерт з частини 1, інші учасники групи активно слухають і ставлять запитання для уточнення. Потім продовжує експерт з частини 2, за ним інші, поки всі четверо не вишикуються в лінію, і, таким чином, вся група засвоїть всю історію.

Стратегія «Джигсоу» допомагає сформулювати вміння спільно досягати результату, якщо окремо успіху досягти складно. Учні, розповідаючи іншим, учаться самі, удосконалюють навички читання, узагальнення, відповідають на запитання своїх партнерів по роботі.

Читаючи з учнями текст Оксани Караванської «Вишиванка» [1] використовую стратегію «5-4-3-2-1» [5]

Спочатку учень читає текст, а потім вилучає з нього наступну інформацію:

- 5 нових відомостей,
- 4 фрагменти інформації, які стосуються основної ідеї тексту,
- 3 нових слова, які він/вона знайшов(ла) у тексті,
- 2 фрагменти інформації, які він/вона вже знав(ла),
- 1 питання, на яке не знайшов(ла) відповіді.

Під час читання текстів з використанням стратегії **PRAISE (хвалити)** [6] на дошці прикріплюю послідовність дій.

Це стратегія, аббревіатура якої (початкові літери) представляє наступні дії учнів:

PREDICT (прогнозувати) – передбачити слова, які можуть зустрітися в тексті.

READ (прочитайте) – прочитати оповідання.

ANALYZE (аналізуйте) – порівняти передбачені слова зі словами, які дійсно зустрічаються в тексті.

INVOLVE (залучити) – учні вдосконалюють історію відповідно до власної уяви.

SHARE (поділитися) – презентувати власні вдосконалення перед класом.

EXPLAIN (пояснить) – вчитель пояснює, як він/вона розуміє історію.

RISE стратегія [7], яку використовую при опрацюванні текстів: Зірки Мензатюк «Небелиці про рукавиці» [1], Дмитра Кузьменко «Чим корова не собака»[1]

Ця стратегія мотивує учнів до малювання. Вона підходить для слабших учнів, які люблять малювати.

READ THE STORY – прочитайте історію.

ILUSTRATE THE STORY - учні ілюструють свої ідеї.

SEQUENCE THE SKETCHES – школярі діляться своїми малюнками з класом, потім ми об'єднуємо їх у групи, завдання кожної групи – відсортувати свої малюнки відповідно до змісту оповідання.

ENACT THE STORY – кожна група обирає один малюнок і намагається його інсценізувати, переказати.

На усіх уроках дозволяю учням записати свої висновки, використовуючи метод «Вільне письмо» [4]. Деяким учням особливо корисно записувати певні ідеї, висновки та інформацію. Таким чином, вони краще запам'ятовують і з більшою ймовірністю пригадають певні факти, які шукатимуть у тексті на наступних уроках. У наш час багато учнів не роблять нотаток, а фотографують дошку на мобільний телефон. Отже, ведення нотаток зараз дещо недооцінене. Дослідження Станіслава Дехена [2], доктора психології з Французького університету коледжів, показали, що учні краще вчать, коли роблять нотатки від руки, ніж коли пишуть їх на клавіатурі, закладаючи таким чином основи для пам'яті та глибокого розуміння інформації.

Ще один спосіб роботи з учнями, який приносить вагомий результат у розвитку читання – парне читання [4]. Завдання полягає в опануванні тексту, який ділю на дві частини. Кожна з пар читає свою частину тексту. Після ознайомлення, переказують один одному і ставлять запитання. Таким чином, учні працюють разом швидко та легко засвоюють весь текст. Цей метод слід використовувати для більш змістовних прикладів, де сюжет більш складний або є багато нових понять. До прикладу текст Юлі Смаль «Хімія і їжа»[1].

Розуміння прочитаного тексту у молодших школярів є однією з ключових навичок, яка має важливе значення для їхнього навчання та розвитку. Ця тема вимагає особливої уваги і досліджень, оскільки розуміння тексту є фундаментом для успішного опанування інших предметів і навичок.

У висновку можна сказати, що розуміння прочитаного тексту у молодших школярів є складною, але надзвичайно важливою навичкою, яка має бути систематично розвиваюча та підтримувана на різних етапах навчання. Вона формує основу для подальшого успішного навчання та культурного образу мислення.

Список використаних джерел та літератури

1. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3,4 класах
2. <https://readukrainianbooks.com/page-13-6455-tayemne-zhittja-rozumu-jak-mi-mislimo-vidchuvayemo-j-virishuyemo-mariano-sigman.html> "Таємне життя розуму : як ми мислимо, відчуваємо й вирішуємо, Маріано Сігман"
3. <https://e-tk.Intu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=11841> Прийом «INSERT» Луцький національний технічний університет. Практичне заняття
4. <https://naurok.com.ua/metodi-kritichnogo-mislennya-90734.html> Методи критичного мислення
5. https://www.facebook.com/minfulnessUA/posts/1620861924954634/?locale=ms_MY вправа «5-4-3-2-1»
6. https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as_sitemap=1 стратегії PRAISE для молодшого школяра
7. https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as_sitemap=1 Наукові статті за темою : стратегії Rise для молодшого школяра
8. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах

Стельмах Майя

заступник директора з НВР,
вчитель української мови та літератури
Міцівцецької гімназії
Новодунаєвецької ТГ

Критичне читання – аналітичне мислення

Критичне читання текстів сьогодні – вимога часу. Аби юний читач не загубився в інформаційному просторі, вчитель має сприяти формуванню у нього читацької компетентності, вмінню аналітично мислити та протидіяти дезінформації. Технології критичного читання якраз є тим дієвим інструментом, що допоможе вчителю досягти цієї мети.

Ключові слова: критичне мислення, читацька компетентність, дотекстові, текстові та післятекстові стратегії критичного читання.

Останнє десятиліття споживання інформації росте невпинно. Кожна людина приділяє все більше часу соцмережам та іншим онлайн-ресурсам, що рясніють дописами про мову ворожнечі, дискримінацію, соціальні стереотипи, ворожу пропаганду. Тема медіаграмотності стала актуальною ще у мирний час, а в умовах війни, яка триває у нашій державі, вміння критично сприймати інформацію набуває особливої ваги, це питання національної безпеки. Водночас рівень споживання якісного книжкового контенту знижуються.

Особливо актуальним стає формування читацької компетентності у молодого покоління, за яким наше майбутнє, і починати працювати над розвитком цієї якості особистості слід нам, учителям, ще з початкової ланки освіти, що передбачено у реформі НУШ. Адже вміння мислити самостійно, шукати та аналізувати інформацію, в тому числі й текстову, знаходити власні рішення розв'язання проблем та формулювати переконливу аргументацію в дебатах, дискусіях, обговореннях – сьогодні цінуються надзвичайно високо. Ключовим фактором досягнення цієї мети є читання. Звичайно, ми розуміємо: сформувати навички критичного читання в учнівської молоді можна лише шляхом повернення до книги, зокрема художньої. Жордін Корм'єр, американська експертка із саморозвитку, вбачає наступні переваги читання книг:

- з'являється натхнення (читання стимулює розумову діяльність людини, покращує пам'ять і підвищує творчий потенціал);
- підвищується впевненість у собі (читання розширює словниковий запас і межі інтелекту);
- розвивається розуміння чужих точок зору (читання книг розвиває соціальні навички та здатність до емпатії);